Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto
Rautatieläistenkatu 6
00520 Helsinki

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Teema: Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus (luku 29.10.): Talousarvioesityksen painotukset/kipupisteet sekä lisäksi toimenpiteet varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon turvaamiseksi, ml. etäopetuksen vaikutus oppimistuloksiin.

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto (VOL) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja keskittyy tarkastelemaan talousarvioesitystä varhaiskasvatuksen lähtökohdista seuraavasti:

Korona-viruksen aiheuttama poikkeustilanne on heikentänyt sekä Suomen että kansainvälisen talouden näkymät varsin nopeasti ja haastaa osaltaan julkista taloutta. Suomen menestyminen on perustunut koulutukseen ja se on syystäkin tärkeä menestystekijä suomalaisille. Eriarvoisuus ja oppimiserot ilmiöinä ovat uhanneet suomalaisen koulutuksen menestystarinaa jo ennen koronaa. Huolimatta koronan tuomasta iskusta julkiseen talouteen on tärkeää muistaa varhaiskasvatuksen vaikuttavuus, joka lukuisin kansainvälisin tutkimuksin on osoitettu. Sen vaikutukset vaikuttavat sukupolvien yli, mutta vain, jos se on korkeatasoista. **Keskeistä on nähdä varhaiskasvatus toimintana, jossa resurssien riittävällä ja oikein kohdentamisella saavutetaan sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta lyhyellä ja pitkällä aikavälillä merkittäviä hyötyjä.**

Hallitus on sitoutunut siihen, että koronakriisin aiheuttama taakka jaetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukaisella ja ekologisesti kestävällä tavalla sekä oikeudenmukaisesti sukupolvien välillä. Varhaiskasvatuksen opettajien liitto pitää hallituksen osoittamia panostuksia varhaiskasvatukselle tärkeinä. **On sekä lasten yhdenmukaisen oppimisen ja kasvun että eriarvoisuuden vähentämisen kannalta tärkeää, että viime vuosien varhaiskasvatuksen myönteisten uudistusten toimeenpanoa ja kehittämistä jatketaan.** Koronapandemiasta ei saa tulla sukupolvikokemusta, jonka lamavuodet tekivät. Pandemiasta toipumisen parasta lääkettä on se, että varhaiskasvatuksen kehittämistä jatketaan hallitusohjelman mukaisesti.

Etäopetuksen vaikutus oppimistuloksiin

Hallituksen vahva suositus viime keväänä oli, että päiväkoti-ikäiset lapset pidetään poikkeusaikana kotona. VOL toteaa, että sivistysvaliokunta painotti muistiossaan varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista, että esiopetusta tulee kuitenkin edistää ja mahdollistaa etäopetuksena**.** Koronakriisin aikana varhaiskasvatusta koskevassa julkisessa puheessa korostui varhaiskasvatuksen hoidollinen ja työvoimapoliittinen ulottuvuus. Varhaiskasvatus on kuitenkin osa koulutusjärjestelmää, eikä sen tärkein tehtävä ole enää vapauttaa vanhempia työmarkkinoille.

Varhaiskasvatus on lapsen oikeus. VOL pitää valitettavana, että varhaiskasvatukseen ei kohdistunut samanlaista ohjeistusta, kuin perusopetukseen lapsen opetuksen järjestämiseksi. Poikkeusolojen aikana kuntia olisi voitu **suositella vahvemmin edistämään varhaiskasvatusta ja esiopetusta etäyhteyksin,** kuten sivistysvaliokunta lausunnossaan totesi. **Tämä olisi ollut tärkeä viesti lapsen oikeuksien näkökulmasta.**

VOL:n saaman tiedon mukaan osa varhaiskasvatuksen opettajista toteuttivat koko poikkeusolon ajan eri puolella Suomea laadukasta varhaiskasvatusta ja esiopetusta sekä paikan päällä että etäyhteyksien kautta. Valitettavasti kaikki lapset eivät ole tähän osalliseksi päässeet, vaikka edellytyksiä siihen olisi ollut. Erityinen huoli on niistä lapsista, jotka puhuvat suomen- tai ruotsin kieltä toisena kielenään. Näiden lasten osalta yhteys suomen- tai ruotsinkieliseen ympäristöön saattoi katketa täysin. Nähtäväksi jää tämän vaikutus niihin lapsiin, jotka eivät olleet varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen missään yhteydessä jopa puoleen vuoteen.

Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman panostukset

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä on suunnattu valtionavustusta 50 000 000 milj. euroa varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelman vahvistamiseen. VOL kuitenkin muistuttaa, että hallitus on päättänyt alun perin hallitusohjelmassaan 205 miljoonan euron kertainvestoinneista vuosille 2020-2022 varhaiskasvatukseen. Vuoden 2020 budjettiriihessään hallitus päätti kuitenkin vain 125 miljoonan euron panostuksista varhaiskasvatukseen kolmelle vuodelle.

Oikeus oppia-ohjelman mukaisesti valmistellaan kaksivuotisen esiopetuksen pilottihanketta ja kohennetaan erityisen tuen mallia varhaiskasvatuksen lainsäädännössä. Lisäksi kehitetään varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen johtajuutta ja tuetaan oppilaiden ja lasten lukutaidon ja kulttuurin varhaista kehitystä**.** Tätä tukee Oikeus oppia-foorumi ja useat työryhmät. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto katsoo, että poikkeusoloista selviytymiseksi mahdollisimman pienin vaurioin on hyvä, että **rahoitusta suunnataan varhaiskasvatuksen lapsen kehityksen ja oppimisen tuen mallin valmisteluun, varhaiskasvatuslain uudistamiseen 15 000 000 euroa** sekä **kehitetään varhaiskasvatuksen johtajuutta systemaattisesti sekä luodaan sitä pitkäjänteisesti kehittävä ohjelma.** On myös tärkeää, että **lasten osallistumista varhaiskasvatukseen edistetään kaksivuotisen esiopetuksen pilotoinnilla**.

VOL esittää, että varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseksi lähemmäs pohjoismaista tasoa, on lisäksi **tarpeen poistaa kaikki esteet yli kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatukseen osallistumiseksi.**

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto toteaakin, että ensiarvoisen tärkeää on jatkaa varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo-ohjelman toteuttamista, jota suomalainen varhaiskasvatus tarvitsee kehittyäkseen laadultaan tasalaatuiseksi. Korkeatasoisen varhaiskasvatuksen merkitys koulutukselliselle tasa-arvolle on lukuisin tutkimustuloksin todettu. Koronakriisin jälkihoidossa korkeatasoisen varhaiskasvatuksen asema on keskeinen.

VOL kiittää lisäksi 3 8000 000 euron valtionavustuksista **varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen,** taitojen, valmiuksien ja pedagogisten käytäntöjen kehittämiseen, alueellisen ja yksilöllisen yhdenvertaisuuden tukemiseen, digitalisaation yhteentoimivuuden edistämiseen sekä koulujen, oppilaitosten ja **kunnallisen varhaiskasvatuksen kansainväliseen toimintaan.**

On myös hyvä, että panostuksia on suunnattu **842 000 euroa esi- ja perusopetuksen sekä kunnallisen varhaiskasvatuksen laajamittaisen ja suppean kaksikielisen opetuksen järjestämiseen sekä**

kielikylpytoimintaan. Myönteistä on myös **240 000 euron suuntaaminen saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi.**

VOL toteaa, että on tärkeää käynnistää hallitusohjelmaan kirjattu **selvitystyö yksityisen varhaiskasvatuksen** reunaehdoista. **Koronapandemia on nostanut esiin yksityisen varhaiskasvatuksen ongelmat ja VOL pitää tämän selvityksen käynnistämistä kiireellisenä.**

On lisäksi tärkeää, että varhaiskasvatuksessa sekä esiopetuksessa jatketaan toimenpiteitä koronavirusepidemiasta johtuvien vaikutusten vähentämiseksi. **Koronakriisi tulee vaikuttamaan lasten hyvinvointiin, joten on kohdennettava riittävät resurssit varhaiskasvatuksen erityisopetuksen mahdollisiin tarvittaviin tukitoimiin.** Näillä panostuksilla luodaan myös taloudellisesti kestävän tulevaisuuden perusta ja toimenpiteet vaikuttavat lasten elämään pitkälle tulevaisuuteen. On jo nyt tiedossa, että **hallituksen hyvien päätösten vaikuttavuus jää kuitenkin toteutumatta mittavan opettajapulan vuoksi.**

Varhaiskasvatuksen laatu ei toteudu ainoastaan varhaiskasvatuksen rakennetekijöihin panostamalla. Tarvitaan myös prosessitekijöitä: oikeita ja oikea-aikaisia toimenpiteitä varhaiskasvatuksen arjessa. Tässä varhaiskasvatuksen opettajat ovat avainasemassa.

Kipupisteet

Kipupisteiksi Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto toteaa sen, että valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelmasta puuttuu varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen aloituspaikkojen kasvattaminen. Kroonisessa varhaiskasvatuksen opettajapulassa lisäys on välttämätön. Opetus- ja kulttuuriministeriö on aiemmin sopinut tuhannen aloituspaikan lisäyksestä varhaiskasvatuksen opettajakoulutukseen yliopistoissa. Lisäykset toteutetaan vuosina 2018–2021 hallituksen varaaman 28 miljoonan euron määrärahan turvin. Rahoitus on päättymässä vuonna 2021. Tämän lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt rahoituksen 1000+ valtakunnallinen monimuotokoulutus varhaiskasvatuksen opettajaksi-hankkeelle. Nämä lisäykset ovat kuitenkin täysin riittämättömiä.

Varhaiskasvatuksen opettajakoulutusmääriä tulee yliopistoissa nostaa pysyvästi. Tämä on välttämätöntä varhaiskasvatuslain tavoitteiden ja vuoden 2030 henkilöstörakenteen saavuttamiseksi. Viime hallituskaudella aloitettua yliopistojen varhaiskasvatuksen koulutuspaikkojen rahoitusta on jatkettava ja lisättävä.

Varhaiskasvatuksen siirto opetusministeriön hallinnointiin vuonna 2013 ja vuoden 2018 varhaiskasvatuslaki nostivat lopulta esiin mittavan varhaiskasvatuksen opettajatarpeen. Varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää ja sen toiminnasta vastaavat opettajakoulutetut opettajat. **Tähän on vastattava lisäämällä pysyvästi ja kiireellisesti varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien ja kasvatustieteen maistereiden koulutusmääriä, jotta päiväkodeissa on siirtymäajan päättyessä varhaiskasvatuslain mukainen henkilöstörakenne.** Varhaiskasvatuksen maisterikoulutuksen riittävyydestä on huolehdittava, sillä uusi laki muutti päiväkodin johtajien kelpoisuuden varhaiskasvatuksen maisteritasoiseksi vuodesta 2030 alkaen. **Varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen tarvitsee suomalaista varhaiskasvatustutkimusta ja opettajakoulutus tarvitsee varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen suorittaneita kasvatustieteen tohtoreita.** Varhaiskasvatuksen maisterikoulutus on silta varhaiskasvatuksen tohtoritutkintoon. Tältä osin tarvitaan myös varhaiskasvatukseen suuntautunutta kasvatustieteen maisterikoulutusta. **Koulutusmääriä tulee lisätä myös saamenkielisen ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksiin.**

Helsingissä 13. lokakuuta 2020

Anitta Pakanen

Puheenjohtaja

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto

Jaana Lahdenperä-Laine

Viestintäasiantuntija

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto